

Aan de leden

Datum
18 april 2025

Ons kenmerk
U202500210
Lbr. 25/018

Telefoon
0703738393

Bijlage(n)
-

Onderwerp
Uitkomsten Overhedenoverleg en Voorjaarsnota

Geachte leden van college en gemeenteraad,

De afgelopen periode heeft de VNG intensief overleg gevoerd met het kabinet over de financiële positie van gemeenten. We hebben u tussentijds op de hoogte gehouden van het verloop van deze gesprekken. In het overhedenoverleg van 16 april jl. heeft het kabinet laten zien de financiële zorgen van gemeenten serieus te nemen. Ondanks de schaarste en andere financiële uitdagingen zijn in de voorjaarsnota substantieel extra middelen voor gemeenten opgenomen voor de periode tot en met 2027. Hieronder zetten we de uitkomsten en aanvullende afspraken voor u op rij.

VNG: voorzichtig optimistisch

Op basis van het zwaarwegende advies 'Groeipijn' van 30 januari jl. van de deskundigencommissie Van Ark heeft het kabinet in de Voorjaarsnota 2025 middelen toegevoegd aan het gemeentefonds voor de jaren 2025, 2026 en 2027. Daarmee is voor deze jaren de belangrijkste financiële klem voor gemeenten weggenomen. De financiële tabel met toelichting vindt u hieronder. Het kabinet voldoet onder meer aan onze inzet om de financiering van de jeugdzorg vanaf 2025 te laten aansluiten op de feitelijke uitgaven in 2024.

Voor de gemeenten blijft wel sprake van een taakstelling van € 414 miljoen, conform de desbetreffende aanbeveling van de commissie Van Ark om het tekort over 2023 en 2024 gelijkelijk over het rijk en gemeenten te verdelen.

Per 2028 wijzigt het financiële beeld. Het kabinet gaat ervan uit dat de maatregelen uit de Hervormingsagenda dan hun beoogde effect zullen hebben. Daarnaast wil het kabinet inzetten op extra maatregelen om de kosten van het stelsel verder te beheersen.

De VNG heeft in het overleg met het kabinet het belang van een financieel houdbaar stelsel onderschreven en beklemtoont zich daarvoor medeverantwoordelijk te voelen. Tegelijkertijd heeft de VNG serieuze vraagtekens geplaatst bij de haalbaarheid van de reeks zoals die nu vanaf 2028 in de tabel staat. Het doorvoeren van deze reeks vergt ingrijpende wijzigingen binnen het stelsel en bijbehorende wetswijzigingen. Denk bijvoorbeeld aan de inperking van de reikwijdte van de jeugdzorg. De inwerkingtreding van het desbetreffende wetsvoorstel is voorzien voor midden 2027. Het zal daarna nog de nodige tijd vergen voordat dit werkelijk (financieel) effect sorteert. Voor de overige initiatieven geldt hetzelfde. Bovendien heeft de VNG daar (nog) niet mee ingestemd.

Kortom, wij achten de nu vanaf 2028 voorziene reeks te ambitieus. Daarnaast wordt er geen indexatie van de kosten voor jeugdzorg toegepast, zoals dit door de deskundigencommissie was aanbevolen. De VNG heeft uitgesproken dat gemeenten in lijn met artikel 108, lid 3 Gemeentewet verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkelingen en initiatieven die binnen de eigen invloedsfeer van gemeenten vallen. Dat is niet het geval voor het financiële risico voor zaken die buiten de directe invloedsfeer van gemeenten liggen.

Meer concreet hebben het kabinet en de VNG afgesproken de deskundigencommissie Van Ark te vragen om vervroegd in het eerste kwartaal van 2027 een uitspraak te doen over haalbaarheid van het financieel kader vanaf 2028 (zie verder onder: aanvullende afspraken kabinet en VNG).

Met de vermelde afspraken is voor de periode 2025 tot en met 2027 met de inzet van kabinet en VNG en de steun van beide Kamers en onze partners de financiële druk bij gemeenten in de komende jaren voor een aanzienlijk deel weggenomen. Dat biedt de ruimte om de inzet op de transformatie van het jeugdstelsel samen met het rijk en de partners te versterken. Gemeenten hebben daarin een cruciale rol en zijn in staat het verschil te maken. Tegelijkertijd zijn we ervan doordrongen dat met de Voorjaarsnota 2025 en de aanvullende afspraken nog niet alle problemen zijn opgelost en er een gat resteert. Samen met het rijk en de partners moeten we anticiperen op de fase daarna. De komende tijd is het zaak om stappen te zetten die gemeenten in staat stellen ook na 2028 hun rol en verantwoordelijkheden ten volle te kunnen waarmaken.

Voorjaarsnota

In de Voorjaarsnota is de volgende tabel opgenomen:

Tabel 11 Reeks Gemeenten/Jeugd						
In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Reeks Gemeenten/Jeugd	414	1.312	1.283	- 9	- 7	3
1. w.v. Damping terugval gemeentefonds 2026	-	400	422	412	414	424
2. wv. Tekorten voor rekening rijk	414	414	414	414	414	414
3. wv. Groeipad maatregelen HA	-	498	447	-	-	-
4. wv. Eigen bijdrage Jeugdzorg	-	-	-	- 260	- 260	- 260
5. wv. Sturen op trajectduur Jeugdzorg	-	-	-	- 68	- 68	- 68
6. wv. Indexeren opbrengst hervormingsagenda	-	-	-	- 507	- 507	- 507

Bron: Voorjaarsnota 2025

Toelichting

1: Dit betreft compensatie voor de effecten van de introductie van de invoering van de nieuwe financieringssystematiek. Dit bedrag betreft het deel dat is toe te rekenen aan de financiering jeugd binnen het gemeentefonds.

2: Dit betreft het structureel doortrekken van de compensatie van 50% van het door bureau Improven over 2024 vastgestelde gemeentelijk tekort van € 828 miljoen.

3: Dit betreft een verzachting van de besparingen die op basis van de reeks van de Commissie van Wijzen, als onderdeel van de bestuurlijke afspraken over de Hervormingsagenda Jeugd, waren opgenomen. Hiermee worden deze besparingen voor het grootste gedeelte weggenomen. Deze verzachting stopt per 2028. Het kabinet gaat ervan uit dat de maatregelen uit de Hervormingsagenda dan het beoogde effect hebben.

4-6: Dit betreft door het kabinet te treffen extra maatregelen om de kosten van het stelsel verder te beheersen.

Per saldo komt er tot en met 2027 cumulatief € 3 miljard beschikbaar voor gemeenten, waarmee een aanzienlijk deel van het rapport van de Commissie Van Ark wordt opgevolgd en recht wordt gedaan aan het principe dat medebewindstaken worden vergoed.

Demping financieel tekort

Vanaf 2026 ontvangen gemeenten een bedrag dat oploopt tot € 424 miljoen structureel om de terugval van het gemeentefonds in 2026 en verder te dempen. Zoals hierboven al toegelicht betreft dit bedrag het deel dat is toe te rekenen aan de financiering jeugd binnen het gemeentefonds. Dit betreft slechts een gedeeltelijke compensatie, maar het is een stap in de goede richting. De komende periode zetten we in op het in balans brengen van taken en middelen.

Aanvullende afspraken kabinet en VNG

In aanvulling op de vermelde toevoegingen aan het Gemeentefonds heeft de VNG met het kabinet de volgende aanvullende afspraken gemaakt.

Compensatie tekorten 2023 en 2024

Bij de toevoegingen in de bovenstaande tabel is nog geen sprake van compensatie met terugwerkende kracht van de (helft van de) tekorten over 2023 en 2024. Het kabinet heeft ons toegezegd de komende maanden naar ruimte te zoeken om gemeenten alsnog daarvoor te compenseren. Dit betreft in totaal een bedrag van € 728 miljoen.

Het kabinet heeft de VNG met klem gevraagd om de aangekondigde ingebrekestelling op te schorten tot aan de augustusbesluitvorming. De VNG zal de Staat in gebreke stellen als niet aan de wettelijke verplichting op basis van de Gemeentewet wordt voldaan om gemeenten te compenseren voor de uitgaven die zijn gedaan voor de jeugdzorg in de jaren 2023 en 2024. Gelet op het dringende appèl van de minister-president om deze procedure op te schorten, rekent de VNG erop dat gemeenten alsnog (zonder dat een procedure nodig is) in of kort na augustus voor de tekorten worden gecompenseerd.

Tweede advies Commissie Van Ark en status

Op ons verzoek wordt de Commissie Van Ark gevraagd om haar tweede advies niet in het eerste kwartaal van 2028 uit te brengen maar een jaar eerder: in het eerste kwartaal van 2027. Dat hangt onder andere samen met onze weging van het financieel kader vanaf 2028.

Het kabinet en de VNG maken over de opdracht en status van de commissie na het meireces verdere afspraken. Artikel 108, lid 3 Gemeentewet vormt hiervoor het kader.

Het tweede advies betreft in elk geval de volgende elementen:

- een uitspraak over de ontwikkelingen 2025 – 2027 en de compensatie van eventuele tekorten en gemiste indexeringen.
- een uitspraak over een reëel financieel kader voor de periode vanaf 2028.

Wij zullen u zo snel mogelijk informeren over de exacte opdracht en status van de commissie.

Andere inhoudelijke onderwerpen Voorjaarsnota

Het kabinet voert in de Voorjaarsnota meerdere wijzigingen door op voor gemeenten relevante aspecten. Wij analyseren de Voorjaarsnota en informeren u nader indien daartoe aanleiding is. Nu lichten we twee onderwerpen uit die opvallen:

Klimaat en energie

Gemeenten krijgen de € 300 miljoen, die jaarlijks nodig is volgens berekening van de ROB, nog niet; maar de € 700 miljoen die gemeenten jaarlijks krijgen blijven staan tot en met 2030. De klimaatmiddelen voor gemeenten worden ook nu weer onvoldoende geïndexeerd. Dat telt op bij eerdere te lage indexeringen en bij het tekort berekend door de ROB.

Twee maatregelen hebben gezamenlijk effect op de haalbaarheid van klimaatdoelen: klimaattaken en klimaatmiddelen in onbalans bij gemeenten en minder mogelijkheden voor corporaties om sociale huurwoningen te verduurzamen.

Woningbouw

Het is goed voor de woningbouw dat de financiële positie van gemeenten verbetert. De VNG had dit als voorwaarde om volmondig te kunnen instemmen met het woonakkoord. Toch zullen er gebiedsontwikkelingen blijven met gebrek aan gemeentelijke financiering van de tekorten en infrastructuur/voorzieningen bij woningbouw. We gaan hierover in gesprek met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

De VNG is zeer verontrust over de huurprijsbevriezing en het effect op de investeringscapaciteit van woningcorporaties. Sommige doelen van het woonakkoord en de prestatieafspraken sociale woningbouw raken op deze manier buiten beeld. Dat vinden wij onverstandig en in strijd met afspraken. Dit raakt corporaties en onze woningzoekende inwoners.

Informatiebijeenkomsten en ALV d.d. 18 juni 2025

Op 22 en 24 april a.s. organiseren wij vier bijeenkomsten voor burgemeesters en wethouders waarin wij de uitkomsten van het Overhedenoverleg verder zullen toelichten. De uitnodigingen hiervoor zijn verstuurd.

Daarna zullen wij in de Algemene Ledenvergadering van 18 juni a.s. opnieuw stilstaan bij de gemaakte afspraken en de vervolgstappen.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'L' followed by a horizontal line.

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur